

Česká archivní společnost, z. s.

Česká informační společnost, z. s. – pobočný spolek při Národním archivu

Státní oblastní archiv v Hradci Králové

20. celostátní archivní konference

Hradec Králové, 27.–29. května 2025

Kongresové centrum Aldis, Eliščíno nábřeží 375, 500 02 Hradec Králové

Srdečně vás zveme na jubilejní dvacátou celostátní archivní konferenci, která se bude konat v Hradci Králové. Úvod konference bude tentokrát netradiční. Pozvali jsme Martina Gromana a Michala Stehlíka s jejich úspěšným podcastem *Přepište dějiny*, abychom si poslechli, jak jsou archivy vnímány u kolegů historiků. Během tří dnů konference si pak budete moci vybrat z celkem dvaceti různorodých sekcí, které vás zavedou do nejrůznějších koutů našeho oboru. Nabídka je opravdu bohatá a dostatečně pestrá, aby uspokojila každého. Druhý den konference budete mít odpoledne tradičně možnost také poznat hostitelské město Hradec Králové, které v letošním roce slaví 800 let od první písemné zmínky.

Úterý 27. května 2025

ZAHÁJENÍ KONFERENCE

Martin Groman, Michal Stehlík: Přepište dějiny

I. blok

15.30–17.00

SEKCE 1

Právní úprava archivního prostoru pod tlakem digitalizace

Zákon č. 499/2004 Sb. prošel od svého přijetí dlouhou cestu. Elektronická podoba staletými ověřených analogových procesů, spuštěná v roce 2009, nabývá na síle. Postupně se připojují další témata, jako kybernetická bezpečnost, ochrana osobních údajů a velké datové celky, zpřísňování kvalitativních požadavků na elektronické systémy spisové služby, správa dat a jejich ochrana, nové nástroje, dostupnost, důvěryhodnost. Původně „analogový“ archivní zákon a jím upravené procesy se pod vlivem čtvrté průmyslové revoluce adaptují na digitalizační procesy a trendy rámované národními strategiemi, národní i evropskou právní úpravou těchto dalších témat. Jsme schopni udržet krok? Víme, jak na to? Jsme připraveni?

Moderátor: Zbyšek Stodůlka (Národní archiv)

Petr Vokáč (Ministerstvo vnitra): Novelizace archivního zákona pod vlivem digitalizace

Libor Drlík (Digitální a informační agentura): Propojení správy dat s dlouhodobým řízením informačních systémů veřejné správy

Isabel Taylor (Univerzita Hamburg): The GDPR and German Archives

Jednací jazyk: čeština, angličtina

SEKCE 2

Spojenými silami aneb Zkušenosti s implementací Národní digitální badatelny

Národní digitální badatelna (NDB) má sloužit k obsluze badatelů a realizaci dálkového nahlížení se vším, co k tomu patří. Zavádí mimo jiné centrální badatelský list, přihlašování badatelů prostřednictvím e-identity, možnost dálkového předkládání digitálních archiválií a digitalizátů badatelům včetně možnosti jejich anonymizace, komunikační rozhraní badatel – archiv a mnoho dalších funkcí. V neposlední řadě také umožní automatizované objednávání z informačních systémů jednotlivých archivů (nejčastěji ARON či VadeMeCum). Pro uskutečnění takto zásadní změny spojilo síly několik archivů, u nichž NDB od počátku roku 2025 podstupuje zkušební a částečně i ostré nasazení. Nepochybujeme, že NDB se postupně rozšíří do sítě veřejných i soukromých archivů, a podpoří tak přechod z analogového do digitálního světa. Cílem sekce je především předat zkušenosti zainteresovaných archivů se zaváděním NDB a blíže seznámit účastníky konference s touto novinkou.

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Petr Zeman (Národní archiv)

Diskutující: Helena Balounová (Archiv Ministerstva zahraničních věcí), Miroslav Kunt (Národní archiv), Jan Makovička (Archiv bezpečnostních složek), Radek Pokorný (Státní oblastní archiv v Hradci Králové)

SEKCE 3

Etika v archivní práci

Již v roce 1996 přijala Mezinárodní archivní rada oborový etický kodex. Dva roky poté se objevil jeho český překlad na stránkách Archivního časopisu, avšak diskuse k němu byla v dalších letech spíše marginální. V roce 2023 byl přijat nový etický kodex státních zaměstnanců, který se dotýká řady pracovníků v archivech. Vedle oborových a institucionálních etických kodexů je ale celá řada etických otázek, se kterými se musejí archiváři ve své praxi potýkat, a to jak ve vztahu například k badatelům, tak k archivnímu materiálu. Má etické uvažování ve světě formalizovaných přístupů své místo? Nakolik je součástí naší každodenní rutiny? A lze prostředí v různých typech archivů eticky kultivovat?

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Stanislav Bárta (Masarykova univerzita v Brně)

Diskutující: Petr Urban (Filosofický ústav Akademie věd České republiky), Otto Chmelík (Státní oblastní archiv v Litoměřicích)

SEKCE 4

Edukace v archivech – inspirace z muzejního vzdělávání

V době probíhajících debat o nutnosti transformace výuky dějepisu na školách představují edukační programy paměťových institucí další z nástrojů pro podporu badatelsky orientované výuky. Na příkladu edukačního programu zaměřeného na problematiku cestování v období socialismu, který vznikl k expozici Dějiny 20. století otevřené v roce 2021 v Národním muzeu, přiblížíme proces tvorby vzdělávacích cvičení, s nimi spojené problémy a výzvy a podělíme se o zkušenosti z oblasti muzejní edukace. Workshop bude inspirací pro archiváře a zaměří se na praktickou tvorbu cvičení za pomoci různých druhů archivních materiálů.

WORKSHOP

Moderátor: Jitka Bílková (Archiv bezpečnostních složek / Národní pedagogický institut České republiky)

Lektorky: Eliška Pekárková (Národní muzeum), Beáta Hrenyová (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy / Archiv bezpečnostních složek)

II. blok

17.30–18.30

SEKCE 1

Archivy, regionální historiografie a hodnocení vědy

Regionální a oborově vyhraněná historiografie patří neodmyslitelně k činnosti archivů všech typů. S ní se také pojí ediční a redakční práce. Tyto výsledky výzkumu jsou v rámci aktuálně nastavených kritérií hodnocení vědy na národní úrovni vystaveny tlaku. Mnoho dlouhodobě zavedených regionálních periodik, která plní nezastupitelnou roli pro poznání lokální historie, se ocitá na pokraji zájmu autorů kvůli svým bibliometrickým parametrům. V konečném důsledku má tento trend dopad na oborové publikační zvyklosti, které znamenají odliv autorů, menší zájem o regionální výzkumná témata a celkovou marginalizaci tohoto typu publikací. Nabízí se proto otázky související se společenskou relevancí archivů, jejich výzkumem a přínosem pro regionální historiografii, ale i obecně pro společnost a kulturu v regionech. Jak lze eliminovat negativní dopady hodnocení vědy v České republice na potřebnou kultivaci regionální historické paměti?

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Martin Štindl (Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou)

Diskutující: Radana Červená (Archiv města Brna), Michaela Hrubá (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem), Karel Koucký (Státní oblastní archiv v Praze), Karel Řeháček (Státní oblastní archiv v Plzni)

SEKCE 2

Infopanel

Smyslem této sekce je stručné představení různých témat a aktualit z dění v našem oboru.

Moderátor: David Valůšek (Státní okresní archiv Zlín)

Milan Vojáček (Národní archiv): Nejsme v tom sami. Strategie evropských archivů 2025–2030

Tomáš Dvořák (Archiv hlavního města Prahy): Vize českého archivnictví – rekapitulace

Jana Schwallerová (Archiv hlavního města Prahy): Metodická platforma: elektronický dokument (MOPED)

Petr Pytelka (LightComp v.o.s.): Standardy pro komunikaci informačního systému digitálního archivu s jeho okolím (projekt TAČR)

SEKCE 3

Personální strategie archivů a vzdělávání archivářů – zkušenosti ze zahraničí

Archivy procházejí stejně jako celá společnost bouřlivými změnami. Všeobecná digitalizace klade velké nároky na rozvoj dovedností všech archivářů a nutně s sebou přináší také specializaci pracovních pozic. Vedle vzdělávání stávajících zaměstnanců je potřeba zohledňovat nové trendy v personální strategii archivů při získávání nových zaměstnanců. Prostřednictvím moderované diskuse nahlédneme za hranice České republiky a budeme hledat inspiraci i příklady dobré praxe u našich bezprostředních sousedů.

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Karel Halla (Státní okresní archiv Cheb)

zástupci archivních spolků a zahraniční hosté z Německa, Rakouska, Maďarska, Slovenska a Polska

Jednací jazyk: němčina

SEKCE 4

Office jóga pro zdravá záda

Archiváři tráví dlouhé hodiny sezením, ale také často manipulují s těžkými břemeny – knihami a kartony. Tělo dostává opravdu zabrat, což vede k bolestem zad a dalším neduhům. Na tomto workshopu office jógy se zaměříme na prevenci problémů a ukážeme si, jak zmírnit potíže, které již mohou nastat. Naučíme se, jak pečovat o své tělo i mysl za pomoci jógových pozic a technik, které byly modifikovány tak, aby byly vhodné i pro kancelářské prostředí. Cviky budou přizpůsobeny i těm, kteří s jógou nemají žádné zkušenosti. Pokud máte chuť se mezi odbornými diskusemi odreagovat, trochu protáhnout a ulevit svému tělu, pak je tato sekce určena právě pro vás.

WORKSHOP

Lektorka: Ivana Austová (Státní okresní archiv Česká Lípa)

Středa 28. května 2025

III. blok

8.30–10.30

SEKCE 1

Capstone po česku. Strategie a možnosti archivace e-mailové komunikace

Domácí i zahraniční praxe ukazuje, že komunikace původců probíhá mnohdy elektronickou formou mimo elektronické systémy spisové služby. Tím uniká naší pozornosti při výběru archiválií a přitom má často zásadní vypovídací hodnotu o činnosti, řízení a rozhodování institucí. Neméně významné je také uchování elektronických ego-dokumentů u soukromoprávních původců či zaměstnanců veřejnoprávních původců (např. v akademické sféře). V sekci se o své zkušenosti podělí přední zahraniční experti na tuto problematiku a představíme si také strategie a možnosti uchování e-mailové komunikace.

Moderátor: Zbyšek Stodůlka (Národní archiv)

Vincent van Hooft (Národní archiv Nizozemska, Haag, on-line): Capstone implementation; a bumpy road. How to overcome challenges

Elisabeth Klindworth (Archiv společnosti Maxe Plancka, Berlín, on-line): Unlocking the potential of large e-mail corpora – the e-mail preservation strategy of the Archives of the Max Planck Society

David Valůšek (Státní okresní archiv Zlín): Přebírání hybridního osobního fondu spisovatele Antonína Bajaji

Zbyšek Stodůlka (Národní archiv): Možnosti využití strategie Capstone v prostředí původců a archivů v České republice

Jednací jazyk: čeština, angličtina

SEKCE 2

Chceme Áju (AI) v archivech?

AI se stává součástí našeho běžného života. Kde a jak můžeme AI využít v archivech? Jaká to může mít rizika a dopady? Ukážeme si konkrétní příklady nasazení AI v archivu a budeme diskutovat o blízké budoucnosti našeho soužití s ní.

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Milan Vojáček (Národní archiv)

Diskutující: Martin Čmejrek (MAMA AI, Janota 1935), Pavel Doležal (Zemský archiv v Opavě), Pavel Kasík (novinář), Martin Rechterik (Národní archiv)

SEKCE 3

Krádeže archiválií a uměleckých děl

Krádeže archiválií nejsou sice častým jevem a jednotlivé archivy se díky preventivním opatřením dokáží účinně bránit, krádež samotnou však nelze nikdy vyloučit. Co v případě odcizení archiválií podniknout? Jaká jsou pravidla vymáhání odcizených archiválií a uměleckých děl v České republice a v zahraničí? Jaké právní možnosti česká a evropská legislativa nabízí? To jsou hlavní otázky, na které budeme v rámci této sekce hledat odpovědi s odborníky z Ministerstva kultury a Policejního prezidia.

Moderátor: Petr Kolín (Státní okresní archiv Liberec)

Magda Němcová (Ministerstvo kultury), Ondřej Kašpařík (Ministerstvo kultury): Problematika vymáhání uměleckých děl a archiválií v zahraničí

Jan Menger (Policejní prezidium): Trestná činnost páchaná na kulturních statcích prismatem Policie České republiky

Lenka Gregorová (Policejní prezidium): Role Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci při výměně informací se zahraničím s ohledem na pátrání po odcizených statcích kulturní hodnoty
Karel Halla (Státní okresní archiv Cheb): V dobré víře. Kauza krádeží archiválií ze Státního okresního archivu Cheb

SEKCE 4

Archivní autoritní záznamy

Na prvních pět kapitol Základních pravidel pro zpracování archiválií už jsme si nějak zvykli, v poslední době s námi mocně hýbou entity z kapitol 6 až 13. Je to skutečně taková hrůza, jak se to někdy líčí? Jak je možné, že tvorbě entit naopak někdo propadl? Nejsou „hlavoručně“ tvořené rejstříky mrtvé a nezachrání nás fulltextové vyhledávání a Ája (AI)? Přijďte se podělit o své zkušenosti a hledat odpovědi s námi.

WORKSHOP

Lektoři: Ivo Šulc (Státní oblastní archiv v Hradci Králové), Radek Pokorný (Státní oblastní archiv v Hradci Králové)

IV. blok

11.00–12.30

SEKCE 1

Analýza a koncepce českého archivnictví

Počátkem letošního roku oslovilo Ministerstvo vnitra všechny tuzemské archivy a širokou archivní veřejnost několika dotazníky ke zjištění informací o současném stavu našeho oboru. Zpracované výsledky se staly jedním z podkladů pro přípravu nové koncepce českého archivnictví na příštích deset let. Sekce představí některé výsledky dotazníkového průzkumu a přípravu koncepce.

Moderátor: David Valůšek (Státní okresní archiv Zlín)

Michaela Zemánková (Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna): Prezentace výsledků dotazníkového šetření o současném stavu českého archivnictví

Daniel Doležal (Ministerstvo vnitra): Koncepce českého archivnictví na příštích deset let

SEKCE 2

Problematika bezpečnostních archivů se zřetelem na práci s utajovanými dokumenty

Bezpečnostní archivy představují nejtajemnější část českého archivnictví. V historicky prvním společném vystoupení představí archiváři Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a Národního bezpečnostního úřadu stručnou historii svých bezpečnostních archivů, pohovoří o zkušenostech při zpracování listinných a digitálních dokumentů a archiválií či o spolupráci s jinými institucemi. Otázka nakládání s utajovanými archiváliemi nepatří mezi často diskutovaná témata. Přitom v našich archivech nacházíme nemalé množství dokumentů, které nesly nebo doposud nesou řadu různých stupňů utajení. Jedním z cílů této sekce je stručné představení právního rámce, kterým se od druhé poloviny 20. století do současnosti utajování řídilo, seznámení se základními prvky utajovaných dokumentů a také s postupy, které jsou aplikovány při rušení stupně utajení.

Moderátorka: Xenie Penížková (Archiv bezpečnostních složek)

Martin Stejskal (Archiv Národního bezpečnostního úřadu), Jiří Malý (Národní bezpečnostní úřad): Bezpečnostní archiv Národního bezpečnostního úřadu se zřetelem na vyznačení stupně utajení na archiváliích

Petr Kaňák (Úřad pro zahraniční styky a informace), Pavel Navrátil (Bezpečnostní informační služba), Jakub Stupka (Bezpečnostní informační služba): Bezpečnostní archivy Úřadu pro zahraniční styky a informace a Bezpečnostní informační služby, náhled na jejich činnosti a zkušenosti s evidencí a zpracováním fondů a sbírek

SEKCE 3

Krizové řízení v archivech při mimořádných událostech

Ničivé záplavy, které postihly naše území v září 2024, ukázaly, že v důsledku klimatických změn bohužel stoupá pravděpodobnost výskytu podobných katastrof. Tématem diskuse by měla být připravenost archivů na krizové situace představující závažné ohrožení archivních souborů i hmotného majetku. Je potřebné zabývat se klíčovými aspekty krizového řízení, jako jsou preventivní opatření, reakce na mimořádné situace a procesy obnovy poškozených dokumentů. Důraz bude kladen na identifikaci rizik, tvorbu a implementaci krizových plánů. Diskuse bude zahrnovat také sdílení zkušeností z posledních povodní a hodnocení účinnosti přijatých opatření. Cílem je nalézt optimální postupy a zlepšit odolnost archivů vůči mimořádným událostem.

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Petr Tesař (Zemský archiv v Opavě)

Diskutující: Benjamin Bartl (Národní archiv), Branislav Dorko (Zemský archiv v Opavě), Galina Rucká (Státní okresní archiv Hodonín), Lucie Janáčková (Zemský archiv v Opavě), Kateřina Šupová (Národní technické muzeum), Jitka Neoralová (Národní knihovna)

SEKCE 4

Letos po dvacáté!

Klíčové osoby všech dvaceti celostátních archivních konferencí si zavzpomínají na jejich počátky a postupný rozvoj, pokusí se zhodnotit jejich význam a postavení v rámci českého archivnictví, dotknou se významných témat konferencí. Taktéž vystoupí představitel mladší generace, jenž připomene nové koncepce od roku 2015 (Poděbrady) a nastíní představy, jakým směrem by se další konference mohly ubírat.

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Milan Augustin (Státní okresní archiv Karlovy Vary)

Diskutující: Karel Halla (Státní okresní archiv Cheb), Helena Klímová (Národní archiv), Lenka Matušíková (Národní archiv), Karel Müller (Zemský archiv v Opavě)

Čtvrtek 29. května 2025

V. blok

9.00–11.00

SEKCE 1

Povinná elektronická spisová služba a archivy

Současná legislativa počítá se zavedením výhradně elektronické spisové služby pro všechny veřejnoprávní původce od 1. ledna 2027. Řada institucí ji používá již nyní a přidávají se stále další. Práce s elektronickými systémy přináší celou řadu změn do fungování samotných úřadů i do komunikace s příslušným archivem. Pokusíme se hledat odpovědi na otázky, které z toho vyplývají. Jak se mění se zavedením elektronické spisové služby u veřejnoprávních původců činnost archivů? Co to znamená pro provádění skartačního řízení, metodickou činnost nebo kontrolní činnost? Měly by archivy na tuto situaci nějak reagovat a jak?

Moderátor: Pavel Šrámek (Státní okresní archiv Zlín)

Ivo Durec, Pavel Rubeš (Státní okresní archiv Brno-venkov): Školení k elektronickým skartačním řízením měst a obcí okresu

Jan Schwaller (Archiv hlavního města Prahy): Elektronická spisová služba u původců na území hlavního města Prahy

Radek Pokorný (Státní oblastní archiv v Hradci Králové): Jaké změny pro archivy přináší povinná elektronická spisová služba u původců

SEKCE 2

Archivní vzdělávání na rozcestí?

Jak by měla vypadat výuka budoucích archivářů? Skutečně se univerzitní vzdělávání ocitá na rozcestí? Bude do některých sfér zasahovat umělá inteligence? A jak by mělo vypadat celoživotní oborové vzdělávání? Tyto a podobné otázky si musí klást nejenom univerzitní pedagogové, ale též archiváři z praxe a představitelé různých úrovní vedení. V době, kdy digitalizace prostupuje stále více archivních činností a lze pozorovat široké uplatnění různých webových nástrojů, má smysl se ptát, co z tradičního pojetí vzdělávání zachovat, co už ztratilo svůj význam, jaké dovednosti v budoucnu nahradí AI, kde už pro ni není místo a jaké nové kompetence potřebují budoucí archiváři získat.

PANELOVÁ DISKUSE

Moderátor: Tomáš Velička (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem)

Diskutující: Jana Baráková (Státní okresní archiv Louny), Daniela Brádrlerová (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky), Zbyněk Sviták (Masarykova univerzita)

SEKCE 3

Edice na stůl II

Aktuální ediční projekty v oblasti korespondence. S jakými problémy se editoři potýkají? Po edicích úředních dokumentů a fotografií, které byly probírány při konferenci v Plzni, obracíme pozornost k osobním dopisům. K oblasti s řadou výsledků, jež připravují historici, literární vědci a další. A to odlišnými přístupy, podle odlišných pravidel. Měly by být jednotné? Nastolíme i stále aktuální otázky: Mají se archivy věnovat archeografii? Mohou? Chtěly by? Jaké podmínky mají archiváři pro tuto oblast zpřístupňování archiválií? Mají pole ponechat akademické a muzejní sféře? Jaká je perspektiva editologie v archivech?

Moderátor: Jan Bílek (Univerzita Hradec Králové)

Robert Adam (Univerzita Karlova): Korespondence Boženy Němcové, Korespondence Karla Havlíčka
Olga Mojžíšová (Národní muzeum): Bedřich Smetana – korespondence
Vladimír Urbánek (Filosofický ústav Akademie věd České republiky): Korespondence Jana Amose Komenského

SEKCE 4

Digitální archivace dle § 3a archivního zákona

Národní archiv, oddělení digitálního archivu a digitálních služeb, připravil praktický workshop pro zájemce o tento moderní přístup k výběru archiválií. Workshop je zaměřen nejen na ověření postupů a archivního zpracování ve standardech 21. století, ale také na praktické možnosti hledání ve strukturovaných datech, jejich zobrazení za pomoci dostupného open source softwaru a vyhodnocování celkového významu datasetů. Jednotlivé praktické části jsou založeny na doporučené praxi zahraničních digitálních archivů nebo repozitářů, které jsou implementovány s ohledem na českou praxi a odlišnou legislativu v podobě odpovídající potřebám nového § 3a archivního zákona. Účastníci si budou moci vyzkoušet identifikaci datových formátů pomocí nástroje Droid, budou jim představeny rozdíly mezi datovými strukturami formátů, jako jsou např. CSV, JSON, XML atp., a zdůrazněn význam dokumentace datasetu a licenčních podmínek, kterými dataset může být vázán. Upozaděna nezůstanou ani metadata a jejich význam a představení nejčastějších standardů, se kterými se archiváři mohou ve své praxi potkat.

WORKSHOP

Lektoři: Martin Rehtorik (Národní archiv / Západočeská univerzita v Plzni), Pavlína Nimrichtrová (Národní archiv)

VI. blok

11.30–12.30

Prezentace výsledků jednání jednotlivých sekcí

Doprovodný program

Muzeum východních Čech v Hradci Králové

slavnostní vernisáž výstavy k výročí 800 let města Hradce Králové,
stálé expozice, aktuální výstavy, speciální komentované prohlídky, komentované prohlídky městem

Knihovna města Hradce Králové

aktuální výstavy, prohlídka budovy, komentovaná prohlídka městem

Galerie moderního umění v Hradci Králové

stálé expozice, aktuální výstavy, prohlídka budovy, speciální komentované prohlídky

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

aktuální výstavy, prohlídky budovy, komentovaná prohlídka městem

Rektorát Univerzity Hradec Králové

komentované prohlídky

Muzeum Petrof

komentované prohlídky

Malá vodní elektrárna Hučák

komentované prohlídky

Knihovna Biskupství královéhradeckého

komentované prohlídky

Zahrada léčivých rostlin Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy

komentované prohlídky

Změna programu vyhrazena.